

Secundum longitudinem ad continentem versa, ubi Septentrionalis

Oceani frigidus fusus est fluxus : ubi Britanni

Candidaeque gentes habitant Martiorum Germanorum.

Illud enim ἐνθα Βρεῖαννοὶ respicere videtur μὴν ὅτι ἐπ' ἐπέροιο, & de Britannis in Gallia intelligit qui in hunc Commentarios edidit Eustathius, τῶν δὲ Βρεῖαννων τῶν πρῶτων παρανομασίαι ἐκ τῶν περὶ Βρεῖαννίδος νῆσοι inquit. Contra tamen sentiunt Avienus, & in suis urbibus Stephanus.

Religio.

Eadem etiam religio utrique genti colebatur.

Apud Britannos, inquit Tacitus, Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Galli detestabili sacrorum ritu, inquit Solinus, non ad honorem, sed potius injuriam religionis, humanis litabant sacris. Idem Britannos fecisse præter alios, author est in Nerone Dio Cassius.

Druidæ.

Utramque etiam gentem suos Druidas habuisse Cæsar & Tacitus authores sunt locupletissimi. De quibus integrum è Cæsare locum percurrere ne pigeat : Druidæ rebus divinis intersunt, sacrificia publica ac privata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplina causa concurrat, magnoque ii sunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controversiis publicis privatisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si cades facta, si de hereditate, de finibus controversia est, iidem discernunt, præmia poenasque constituunt. Si quis aut privatus aut populus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt. Hæc poena apud eos est gravissima. Quibus ita est interdictum ii numero impiorum & sceleratorum habentur, ab iis omnes decedunt, aditum eorum sermonemque diffugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant : Neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur. His autem omnibus Druidibus præest unus qui summam inter eos habet auctoritatem. Hoc mortuo, si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit : at si sunt plures pares, suffragio Druidum adlegitur. Nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Gallie media habetur, considunt in loco consecrato. Huc omnes undique qui controversias habent, conveniunt, eorumque iudiciis decretisque parent. Disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse existimatur : & nunc qui diligentius eam rem cognoscere volunt, plerumque illo discendi causa profisciscuntur.

Druidum disciplina in Britannia reperta.

Druides à bello abesse consueverunt, neque tributa unà cum reliquis pendunt, militia vacationem, omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati præmiis, & sua sponte multi in disciplinam conveniunt, & à propinquis, parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque nonnullos annos in disciplina permanent, neque fas esse existimant, ea literis mandare, cum in rebus fere reliquis publicis privatisque rationibus Græcis literis utantur. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgus disciplinam efferrì velint, neque eos qui discunt, literis confisos, minus memoria studere : quod fere plerisque accidit ut presidio literarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. Inprimis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios, atque hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto. Multa præterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputant, & juvenuti tradunt. Vnde eos sic affatur Lucanus,

Et vos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.

Solis nosse deos, & cæli sidera vobis ;
Aut solis nescire datum : nemora alta remotis
Incolitis lucis ; vobis autoribus, umbra
Non tacitas Erebi sedes, Ditiisque profundis
Pallida regna petunt ; regit idem spiritus artus
Orbe alio : longa, canitis si cognita, vitæ
Mors media est. certe populi, quos despicit Arctos
Fœlices errore suo, quos ille timorum
Maximus haud urget lethi metus : inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis : & ignavum est reditura parcere vitæ.

Quocunque nomine hi suis Celtis, & Britannis innotuerint, hoc Druidum nomen à Græco fonte scilicet Δρυς, id est Robur sive Quercus, profuxisse videtur, non solum quod visco è robore nihil illis fuerit sacratius, unde Ovidius,

Robur etiam Britannicè Druw.

At viscum Druidæ, Druidæ clamare solebant.

utique qui roborum lucos incolerent, nec ulla sacra sine ea fronde conficerent. Sed hoc Plinius suis verbis fusius explicabit. Nihil habent Druidæ, ita Galli suos appellant magos, visco, & arbore qua gignatur (si modo sit robur) sacratius. Iam per se roborum eligunt lucos, nec ulla sacra sine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Græca possint Druidæ videri. Enimvero quicquid adnascatur illis è calo missum putant, signumque esse electæ ab ipso Deo arboris : Est autem id rarum admodum inventu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia sexta luna, quæ principia mensium annorumque his facit, & seculi post tricesimum annum, quia jam virium abunde habeat, nec sit sui dimidia, omnia sanantem appellantes suo vocabulo. Sacrificio epulisque rite sub arbore preparatis duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tum primum vinciantur. Sacerdos candida veste cultus arborem scandit, falce aurea demetit. Candido id excipitur sago. Tunc demum victimas immolant, precantes ut suum donum deus prosperum faciat his quibus dederint. Fœcunditatem eo poto dari cui-cunque animali sterili arbitrantur, contraque venena omnia esse remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerumque religio est.

Lib. 16, Cap. 44.

Huc etiam accedit, quod Diodorus Siculus hos Gallorum sacerdotes eodem sensu Σαγῶνιδες Saronides vocarit, quod vocabulum quercus, sive robora sonare sciunt omnes, qui Græcè sciunt. Maximæ Tyrius prodat Celtas, id est Gallos, Iovem colere, cujus signum altissima quercus. Cæterum ab his Druidibus videatur, quod Saxones nostri, ut apud Africum legimus, Magum Dny Dry sua lingua vocarint. De his si plura velis, Melam, Lactantium, Eusebium de Præparatione Evangelica, & Pseudo-Plauti Aululariam accedas.

Bardos item inter suos religiosos habuerunt Galli, qui fortia virorum illustrium facta versibus composita lyre modulis cantitarunt. Vnde ad eos idem ipse Lucanus,

Bardi.

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas,
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis Carmina Bardi.

Eosdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni nostri habent ; Bard enim indigitant, qui præterquam quod eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogiis operam inprimis studiose navant. An verò Britanni, ut Galli, se à Dite patre prognatos crediderint proditum non est. Quod eam ob causam, spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finierint

C

Galli,